

PERSONALITĂȚI DIN CARANSEBEȘ, CONTEMPORANE CU MIHAI VITEAZUL

Continuitatea și unitatea vieții poporului român pe teritoriul patriei noastre este dovedită de nenumărate vestigii arheologice, de luptă continuă pentru libertate națională, dreptate socială, de idealurile comune, fenomene, fapte din ce în ce mai frecvent descoperite de istorie.

Considerăm că și activitatea personalităților politice marcante originare din Caransebeș — contemporane cu Mihai Viteazul, se încadrează pe aceeași linie a luptei comune, a idealurilor comune scumpe poporului român, unitatea și independența națională.

Urcarea pe tron a lui Mihai Viteazul, în toamna anului 1593 — coincidea pe plan extern cu acțiunea de consolidare a Ligii creștine, îndreptată împotriva turcilor. Se conta, în această acțiune, pe încadrarea în sinul ei a Republicii venețiene, a domnitorului Aron din Moldova și a domnitorului din Țara Românească.

Inițiativa aderării la ligă o are Mihai, care nemaiputînd suporta amestecul turcilor în treburile țării, trimite pe Radu Buzescu la Sigismund Bathory¹. Acesta acceptă propunerea și trimite la Mihai, în noiembrie 1594, doi emisari: Pangratiu Senney și Stefan Jojica, pentru a perfectă înțelegerea.

Stefan Jojica, nobil român, s-a născut în Caransebeș, oraș despre care istoriograful maghiar Samoskozy, zice că este orașul român Caransebeș (Karansebesso valachorum oppido) și a locuit în prima sa tinerețe aici².

Îndeplinea în această perioadă (1594) funcția deosebit de importantă de cancelar al Transilvaniei.

Cităm: „Meritul său... îl ridicase în cea mai însemnată slujbă a țării... Avea minte sănătoasă, cu multă învățătură înaltă, iscusită, vicioasă... El dobîndise atîta influență asupra tînărului prinț (Sigismund Bathory) încît se poate spune că într-adevăr el era adevăratul stăpîn al țării”³.

Bucurîndu-se de foarte mare încredere din partea principelui Transilvaniei, (este adesea încredințat cu comanda armatei în lupta împotriva turcilor)⁴ și cunoscînd rudenția cu Mihai Viteazul este trimis să perfec-

¹ Dinu C. Girescu, *Istoria României*, II, p. 327.

² Pesty Frigyes, tom, II, p. 234.

³ Bethlen, tom IV în *Nicolae Bălcescu, Opere alese* vol. II, București, ESPLA 1960, p. 180.

⁴ Pesty Frigyes, tom III, p. 77, în George Popovici, *Istoria românilor bănățeni*, Lugoj 1904, p. 243

ționeze înțelegerea cu domnitorul muntean, în vederea colaborării în lupta antiotomană.

La începutul anului 1597, nestatornicul Sigismund Báthory, renunță la domnia principatului Transilvaniei, în schimbul a două ducate Oppel și Ratibor, oferite lui în Silezia de împăratul Rudolf al II-lea.

El oferă domnia Transilvaniei la 3 persoane, între care este și Stefan Jojica. În ce privește pe acesta, documentele vremii spun că „Sigismund era înțeles cu Jojica să-i lase acestuia domnia, ca principe sau guvernator, pînă ce se va duce el la Oppelu, și, dacă nu-i va plăcea acolo și se va întoarce, să i-o dea înapoi iarăși. Și cum ziceau mulți, s-ar fi învoit cu el, să-i dea lui Jojica 10 000 galbeni pe an, pentru înlocuire⁴⁵.

Stefan Jojica se dovedește a fi un bun diplomat, încurajându-l pe Sigismund Bathory în abdicarea lui, trimițându-se chiar solie la Poartă, pentru recunoașterea lui în această calitate. Se cunoaște atitudinea ostilă a lui Stefan Jojica, în legătură cu închinarea țării față de habsburgi.

În înțelegerea cu Sigismund Báthory, Ștefan Jojica, înștiințează — indirect — pe împărat, despre nehotărîrea lui Sigismund de a abandona tronul.

Urmarea firească este furia împăratului Rudolf al II-lea care-și vede pericolul posibilitatea de a se înstăpîni asupra Transilvaniei. El trimite, pentru pedepsire, trei comisari împărătești, care-l arestează pe Ștefan Jojica și-l închid la Satu-Mare.

Cu ocazia cercetărilor pe care le fac comisarii împărătești, spre a-și salva propria piele, însăși Sigismund Báthory îl învinuiește, în plină dietă, pe Ștefan Jojica, ca fiind autor al acestor mașinațiuni și că, ar fi dușman al împăratului, precum și că, ar avea legături secrete cu Mihai⁴⁶.

Evenimentele relatate se petrec în aprilie 1597. Sigismund renunță la domnia Transilvaniei și pleacă la Oppel și Ratibor. Abia ajuns acolo, regretă fapta și, în august 1597, se reîntoarce la Cluj, unde dieta îl aclamă din nou ca principe.

Pierzînd posibilitatea de a dobîndi Transilvania, Rudolf al II-lea ordonă uciderea lui Ștefan Jojica. Desigur, ne dăm seama că s-a produs o profundă nedreptate, deoarece Habsburgii nu aveau în acel moment drept asupra Transilvaniei și deci au abuzat de putere, pedepsindu-l.

Cel care primi misiunea era un oarecare Ioan Marcu, dalmat de la Ragusa. Cităm: „Acesta ce fusese înrudit cu Jojica, temîndu-se de a nu fi acuzat că s-a purtat nelegiuit cu un așa mare om, cheamă vreo cîțiva inși spre a-l judeca, pîrîndu-l că a pretins la domnia Transilvaniei și că e vinovat de les-majestate, căci a ațîțat pe cei mari și poporul și a vrut a dobîndi o țară ce împăratul o hotărîse pentru Maximilian.“

Jojica suferi cu multă mărîmie nedreptatea soartei. Sigur despre soarta lui, el disprețui orice apărare, nu primi nici-un avocat și nici nu vroi a răsturna multe cuvinte mincinoase și nedrepte ale pîrei, și nu voi a cere nici la judecători, nici la împărat revizia procesului. El

⁴⁵ Dr. Ion Sârbu, *Istoria lui Mihai Viteazul*, p. 304.

⁴⁶ Bethlen, tom IV, p. 63—64; Istvanți, p. 437, în Nicolae Bălcescu, *op. cit.*, p. 188.

fu osîndit la moarte. Singură femeia lui numai, ce era și ea româncă, fostă doamnă în Țara Românească, făcu oarecari rugăciuni și ispitiri zadarnice de a mîntui pe soțul ei.

Osînditul fu mai întîi pus la caznă, apoi îl duseră la poarta cetății, unde, după ce rosti cîteva cuvinte în apărarea sa și ceru după obicei iertăciune la mulțimea de oameni adunată, fu izbit cu secărea de un turec rob și capu i se rostogoli la pămînt⁴⁷.

Cercetări recente vin să confirme calitățile sale diplomatice deosebite, meritele sale în dorința de independență și unitate a românilor. Astfel, o informație italiană din mai 1597 de la Alba-Iulia, arată că: „Ștefan Jojica, nobil român din Caransebeș — cancelarul Ardealului — avea ideea că, în cazul că Sigismund Bathory ar părăsi țara, despre cedarea căreia împăratul vorbea chiar de acum, să fie numit Mihai Vodă guvernator al Ardealului, care apoi ar trebui unit cu Țara Românească și Bulgaria, pentru a alcătui un zid puternic față de năvălirea păgînilor. Cancelarul lucra în taină la acest plan măreț cu Mihai Vodă, cu care se ținea înrudit, lucru cu totul neștiut pînă acum⁴⁸.”

Iată deci în ce mod se conturează și evidențiază această personalitate politică din Caransebeș, care avînd calități deosebite de conducător a întrevăzut singura modalitate de a putea menține independența românilor, unitatea și lupta comună.

Legăturile Caransebeșului cu Mihai Viteazul s-au evidențiat și printr-o altă personalitate originară de aici și anume George Borțun zis Pitariu, nobil de Caransebeș.

La 1 ianuarie 1600, Mihai, emite o diplomă prin care donează lui George Borțun, satul Sărăzani, de lingă Lugoș.

Actul de donațiune redactat în limba latină poartă semnătura, în litere chirilice, a lui Mihai ca și sigiliul de altfel.

Actul vorbește despre meritele lui Borțun în decursul anilor, în toate lucrurile de negoț, de promptitudine și dexteritate al acestuia, vrednice de toată lauda în trecut și de toată nădejdea pentru viitor⁴⁹.

Textul diplomei dovedește, în mod evident, recunoașterea ajutorului acordat de George Borțun, și, desigur, nu numai de el, ci, și de toți românii din orașul Caransebeș, în lupta antiotomană.

VIRGINIA ARDELEAN

⁷ Bălcescu, *op. cit.* Cartea III-a, cap. XXXIX, p. 205.

⁸ *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești* (publicată de A. Veress) vol. V, București, Cartea Românească.

⁹ Dr. George Popovici, *Istoria românilor bănățeni*, Lugoș, 1904, p. 245.

¹⁰ Pesty Frigyes, documente, 505, în Patriciu Dragalina, *Istoria Banatului de Severin*, p. 70—71.

PERSONLICHKEITEN AUS KARANSEBEŞ, ZEITGEHÖRIG MIT MIHAI VITEAZUL

(Zusammenfassung)

Der Artikel bezieht sich auf zwei Persönlichkeiten aus der Stadt Caransebeş, Ştefan Jojica und George Borşun.

Über den Letzten erinnert man sich, dass Mihai Viteazul, am 1 Januar 1600, ihm ein Diplom als Eigentümer für das Dorf Sărăzeni, neben Lugoj gab.

Über den Ersten schreibt man viel, beginnend mit der Behauptung, dass er in der rumänischen Stadt Caransebeş geboren wurde, dann, über seine Situation als Kanzler in Transilvanien, aber insbesondere für die diplomatischen Akten die er verfasste und die am Ende Mihai Viteazul auf den Tron von Transilvanien bringen sollten, dann als, zusammen mit Walachien und Bulgarien, um eine starke Mauer gegen die Turken zu bilden.

Weil er gegen die habsburgischen Interessen war, wurde er verhaftet, zum Tode verurteilt und wurde enthauptet.